

Біологічні системи землеробства

Тема 18. План дій на найближчу перспективу щодо впровадження технологій біологічного землеробства в Україні.

Україна з перехідною економікою немає альтернативи сталому розвитку. Чим раніше громадськість та урядові кола держави зроблять вибір на користь цього шляху, тим менше буде ймовірність розвитку системної кризи, ризик виникнення антропогенних катастроф і незворотних деструктивних процесів у природному середовищі. Враховуючи високий рівень антропогенізації території України, її вагомий промисловий потенціал, високу щільність населення (80-150 чол. на 1 м²), найбільшу в Європі зайнятість населення в сільськогосподарському виробництві (18% працюючого населення), велику частку еродованих земель (58% сільськогосподарських земель), при найбільшій в Європі розораності (79%), низьку лісистість території та низку інших об'єктивних факторів, необхідно забезпечити пріоритетність екологічного аспекту загальнодержавної політики на всіх її рівнях. Для поступового формування стійкої (збалансованої) агросфери доцільно розробити та практично реалізувати національну програму екологізації сільськогосподарського виробництва. Центральною віссю такої програми може стати органічне землеробство.

Для визначення та реалізації плану дій щодо впровадження технологій органічного виробництва в Україні необхідно забезпечити широке партнерство з метою поєднання інтересів і потреб зацікавлених сторін та залучення до активної співпраці сільськогосподарських виробників та їх асоціацій, органів влади й державного управління, приватних консультаційних компаній і сертифікаційних установ, організацій споживачів, наукових й освітніх установ, а також неурядових організацій, як екологічної спрямованості, так і тих, що займаються питаннями інституційного розвитку, дорадчою діяльністю й розвитком сільської місцевості.

Федерацією органічного руху України розроблена Концепція державної Програми розвитку органічного виробництва в Україні. Виконання програми здійснюватиметься шляхом забезпечення законодавчої та фінансової державної підтримки, створення й удосконалення організаційно-економічних механізмів розвитку органічного виробництва. Для виконання Програми необхідно розробити заходи за такими напрямками:

Законодавче та нормативне забезпечення розвитку органічного виробництва.

Метою правового регулювання сектору органічного виробництва, має бути забезпечення чесної конкуренції та належного функціонування внутрішнього ринку органічної продукції, а також підтримання та виправдання довіри споживачів до продуктів, маркованих як органічні. Це регулювання має бути спрямоване на забезпечення умов, за яких даний сектор зможе розвиватися паралельно з розвитком звичайного виробництва та ринку:

- прийняти Закон України "Про органічне виробництво", узгоджений з сучасними вимогами та регулюванням органічного виробництва в ЄС;
- впровадити в практику базові агроекологічні вимоги і стандарти відповідно до регламентів ЄС.

Створення системи стимулювання та Фінансової підтримки органічного виробництва:

- вдосконалення податкової політики в частині її застосування до учасників органічного виробництва;
- вдосконалення державної підтримки розвитку сільських територій і сільського господарства з дотриманням вимог Світової організації торгівлі (СОТ);
- підтримка реалізації державних регіональних інвестиційних проектів, спрямованих на застосування методів органічного виробництва.

Наукова та дорадча підтримка розвитку органічного виробництва:

- державна підтримка та реструктуризація аграрної науки і освіти, запровадження навчання сільського населення основам ведення органічного виробництва, підготовка фахівців в галузі органічного виробництва на засадах державного замовлення, перепідготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів, розширення наукових досліджень з питань органічного виробництва;
- створення підсистеми органічного виробництва в єдиній інформаційно-довідковій системі агропромислового комплексу України;
- розвиток сільськогосподарських дорадчих служб та розповсюдження вітчизняного та світового досвіду ведення органічного виробництва.

Розвиток земельних відносин та форм господарювання:

- удосконалення системи державного управління земельними ресурсами, зокрема в зонах санітарної охорони водних об'єктів, у т.ч. в басейнах річок Дніпро, Дністер, Дунай, Рось та ін.;
- стимулювання вилучення з інтенсивного використання деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених сільськогосподарських угідь;
- забезпечення сталого функціонування меліоративних систем та ефективності використання меліорованих земель;
- захист та відтворення родючості ґрунтів, зокрема шляхом використання ґрунтозахисних технологій;
- формування екомережі як ефективного механізму збереження ландшафтного біорізноманіття.

Розвиток сфери виробництва:

- державна підтримка конкурентоспроможності традиційної української сільськогосподарської продукції;
- запровадження науково обґрунтованих систем ведення сільськогосподарського виробництва;
- державна підтримка виробництва органічних добрив;
- державна підтримка виробництва біологічних засобів охорони рослин і тварин;
- впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Розвиток аграрного ринку:

- формування внутрішнього ринку органічної сертифікованої продукції;
- вдосконалення форм реалізації органічної продукції;
- сприяння експортній діяльності виробників органічної продукції та розширення державної підтримки зовнішнього маркетингу;
- підвищення аграрного та екологічного іміджу України.

Безпека харчування та виробництво якісних продуктів:

- посилення захисту прав споживачів шляхом удосконалення державного контролю за якістю та безпекою продовольчих товарів, гармонізація національних стандартів якості з міжнародними;

- запровадження національної системи сертифікації та маркування органічної сільськогосподарської продукції та продуктів харчування;
- стимулювання розширення виробництва органічних продуктів харчування та в першу чергу - дитячого харчування;
- створення зон сільськогосподарського виробництва вільних від використання генетично модифікованих організмів (ГМО).

Удосконалення управління:

- налагодження міжінституційної взаємодії та об'єднання зусиль різних міністерств та відомств щодо розвитку органічного виробництва (Міністерство аграрної політики, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство охорони навколишнього природного середовища);
- в загальнодержавних та регіональних програмах розвитку сільських територій передбачити розвиток сектору органічного виробництва;
- забезпечення подальшого розвитку системи професійних і міжпрофесійних об'єднань органічних виробників та переробників органічної продукції (Федерації органічного руху України та ін.) та наділення їх відповідними повноваженнями.

Початок виконання Програми планується у 2010 році. Кінцева дата виконання Програми наразі не встановлюється. Критерієм успішності виконання Програми буде значення частки земель під органічним виробництвом у відсотках від загальної площі сільськогосподарських угідь країни. В ході виконання Програми планується досягти наступні показники (частка земель сертифікованих органічних господарств має становити):

- до кінця 2012 року - 2%;
- до кінця 2015 року - 7%.

Важливим важелем розвитку аграрного виробництва як основи стійкої агросфери є інформатизація в найширшому розумінні. Завдання створення розгалуженої інформаційної системи для підтримки агропромислового комплексу нині є дуже актуальним. Інформаційні технології розвиваються небаченими темпами, і тому, щоб досягти високого і стабільного рівня випуску конкурентоспроможної продукції треба мати можливість приймати довгострокові й оперативні рішення на підставі інформації про процеси, що відбуваються на регіональних і світових ринках продукції. Крім того, необхідно мати можливість вносити зміни в агротехнології на основі даних

про поточний стан посівів й агрометеорологічні умови вегетаційного періоду. Такі дані можна отримувати за допомогою супутникових спостережень за агроландшафтами та аналізувати їх, використавши географічні інформаційні системи (ПС).

Україна не повинна стояти осторонь екологічно-орієнтованих процесів трансформації системи аграрного виробництва. Часу на роздуми вже не залишилося. Формування світових ринків органічної продукції відбувається досить активно, і для того, щоб зайняти свою „нішу” та стати офіційним експортером цієї продукції в країни ЄС та на світовий ринок, наша країна не повинна зволікати з вирішенням першочергових завдань. Досвід країн - найближчих сусідів свідчить, що тільки формування відповідного законодавства може розтягнутись на роки. Наприклад, розробка Закону про органічне землеробство Польщі, який містить 33 статті та регулює виробництво, переробку, маркування, торгівлю "органічними" сільськогосподарськими продуктами, порядок проведення сертифікації та інспекцій, тривала близько трьох років (початок - 1998 р, набув чинності в 2001 р.). У цьому контексті доцільним та корисним може стати багатий досвід й інструментарій, які Україна може запозичити в Міжнародної федерації органічного сільського господарства - ІГОАМ, Європейського Союзу, а також у країн-лідерів із запровадження органічних технологій, зокрема Швейцарії.